

Љубов пред Божиќ

Кристин Хана

За Бенџамин

ПРВ ДЕЛ

„Опасна работа е... излегувањето низ врата.
Зачекоруваш на Патот и ако не внимаваш
на своите нозе,
не се знае каде може да те одведат.“ – Џ. Р. Р. Толкин

ЕДЕН

Божикните забави ми се апсолутно број еден на овогодинашниот список нешта, насловен како „Никако“. Други работи што треба да ги избегнувам за овие празници се: Украсување. Елки. Имела (дефинитивно). Празнични семејни филмови. И... сеќавања.

Најмногу од сè, сеќавања. Ланското божиќно претпладне славев во мојата дневна соба, со двете личности кои ги сакав најмногу на свет: со сопругот Томас и со сестра ми Стејси.

За дванаесет месеци, многу работи можат да се сметат.

Сега сум во мојата кујна: во пластични садови со херметички капаци внимателно пакувам замрзнати колачиња изработени како дедомразовци. Ги пакувам во низи, меѓу секоја низа ставам восочна хартија. Врз исечено парченце дебел селотејп со дебели затемнети букви го пишувам моето име: Џој Канделаро. Завршувам со ова, па се облекувам за на работа: црни фармерки во комплет со интензивно-зелен џемпер. Во последен момент се решавам да додадам и обетчиња во форма на божиќни венчиња. Можеби, ако *изгледам* празнично, луѓето ќе престанат да ме прашуваат како сум и како ми оди.

Ги редам една преку друга неколкуте бледо-розови пластични кутии, ги кревам во рамнотежа сите наеднаш, па заклучувам дома и се упатувам кон гаражата. Додека заобиколувам околу колата за да влезам, со телото се допирам до низата шкафчиња наредени до задниот ѕид. Во тие метални фиоки се наоѓаат моите сништа, организирано онолку внимателно колку што знае да организира само една библиотекарка.

Имам сочувано сè што некогаш сум прочитала за егзотични локалитети и за далечни места.

Кога ги читам тие зборови и ги гледам тие слики, сонувам дека сум на некоја авантура.

Се разбира, за такво нешто сонувам веќе десет години, а бидејќи повторно сум без партнер еве речиси три месеци, а од Том се разделив осум месеци пред тоа, слободно може да се рече дека сум од оние кои сонуваат, не кои дејствуваат. Всушност, уште од разводот немам додато ништо ново во тие мои досиеја, ниту сум отворила некоја од оние фиоки.

Сега брзо минувам покрај нив и седнувам во мојот разумен „волво“ со кафеаво-црвеникава боја. Гаражната врата зад мене се отвора и излегувам со „рикверц“ на приодната патека.

Сè уште е рано утро, овој последен петок пред Божиќ.

Уште горат уличните светилки; нивната светлина паѓа во светкаво-жолти конуси преку сенките останати од мугрите.

Додека се враќам назадечки со мојот автомобил до крајот на приодната патека, фаровите ја осветлуваат мојата куќа. А, таа изгледа... избледена под оваа неприродна светлина, некако неодржувана. Розите што толку ги сакам се клапнати и соголени. Жардиниерите се полни со мртви гераниуми.

Низ мене, како летна молња, блеснува едно сеќавање: светнува, го снемуга.

Си доаѓам ѓорано од рабоџа... на ѓриоднаџа ѓаџека
џо здоѓледувам авџомобилоџ на мојоџ соѓруѓ. Розииџе цу-
џаџ во ѓолн ек, жесџоко и бунџовно.

Помнам како помислив дека би требало да наберам
неколку за аранжман во вазна дома.

Влеѓувам во куќаџа, џо фрлам ѓалџоџо ѓреку дрве-
наџа клуџа и се качувам на каџоџ: ѓриџоа џо довикувам
џо име.

На ѓоловина од скалиџе сум коѓа џи ѓреѓознавам зву-
циџе.

Во мојоџ ум, во моеџо сеќавање, ја клоцнав враџаџа
од собаџа и џака ја оѓворив.

Така подоцна им раскажував на други. А, всушност,
едвај имав сила да ја турнам со рака и така да ја подот-
ворам.

И, еве џи: џоли, исѓоџени, се џркалааџ - во мојоџ кре-
веџ.

Сџојам онаму како идиоџ и зјаѓам во нив. Мислев
дека ќе ми го ѓочувсџивува присуството исто толку непо-
грешливо колку што јас отсекогаш можев да го почувству-
вам неговото, дека ќе го крене погледот, ќе ме здогледа,
и потоа - па, не знам, ќе доживее инфаркт, или дека ќе
прсне во плач и ќе ме преколнува да му простам, или дека
ќе ме преколнува да му простам додека исџовремено ќе
доживува инфаркт.

Тоѓаш џо здоѓледувам лицеџо на женаџа, и џој лош
миѓ се ѓреџвора во чисџ ужас: џоа е сесџра ми.

Сега, пред мојата куќа стои табла на која пишува „Се
продава“.

Таблата со месеци стои така, но кого залажувам?

Секој се плаши и се трга настрана од пропаднат
браќ.

Како кога ќе фрлиш камче во езерце со неподвижна
сина површина; се прават бранчиња на бранчиња.

Никој не саќа да ја купи баксузнава куќа.

Нагазувам на педалот за гас и повеќе одошто треба и назадечки излегувам на улицата, а сеќавањата ги оставам зад себе, во ретровизорот.

Камо среќа да останеа таму. Но, сеќавањата ми се како патници во преполна кола: се втискаат внатре во мене, ми одземаат и премногу воздух.

Повеќе никој не знае како да ми се обрати, а и не ги обвинувам луѓето. Ниту, пак, знам, што сакам да слушнам од другите. Во училишната библиотека каде што работам, луѓето нагло престануваат да шепотат меѓу себе кога ќе им пријдам, забележувам колку непријатна станува тишината потоа.

На моите пријатели, мислам дека им олеснувам, или барем се трудам да им олеснам, така што се преправам дека сè е во ред. Изминатава година тоа често го правам. Се смешкам и се преправам. Што друго да правам? На луѓето им се смачи да ме чекаат да си го преболам разводот. Знаам дека морам одново да се вратам на колосекот на мојот претходен живот и да продолжам да се возам лесно преку него, но некако не ми успева; немам храброст ниту да си поставам нов колосек иако, право да речам, токму тоа и го посакувам. И тоа, одамна го посакувам.

Вратам лево на аголот. Улиците на Бејкерсфилд се тивки вака рано наутро. Седум часот само што минува кога стигнувам до средното училиште. Се паркирам на моето место, ги земам в раце кутиите со колачиња, и влегувам.

Берта Колинс, секретарот на училиштето, седи зад приемниот пулт и ми се насмевнува. „Е, Џој“.

„Е, Берти. Донесов колачиња за вечерашнава забава за вработените“.

Сега загрижено ме гледа. „Ти нема да дојдеш?“

„Годинава не, Берти, не сум баш нешто празнично расположена“.

Ме погледнува со разбирање.

Двапати се разведувала и мисли дека ме сфаќа, но всушност, и не ме сфаќа. Бerti има три деца, двајца родители и четири сестри. Во мојата животна математика, такви збирови немам. „Чувај се, Џој. Првиот Божиќ по разводот знае да биде...“

„Да, да, знам“. Се присилувам да ѝ се насмевам и продолжувам покрај пултот. Техникава добро ми доаѓа во последниве година дена. Само продолжи да се движиш покрај луѓето, одминувај ги. Го изодувам ходникот до крај, вртам лево кај празната кафетерија и се упатувам кон моето работно место. Библиотеката.

Мојата асистентка, Рејла Гуц, веќе е на работното место. Рејла е крупна седокоса жена која се облекува ексцентрично и се обидува сите свои белешки да ги пишува во хаџу. Како и јас, и таа дипломирала на педагогија на Универзитетот на Калифорнија во Дејвис. Работиме рамо до рамо речиси пет години и уживаме досега во секоја минута од тоа време. Знаам дека во мај ќе ја доврши магистерската по библиотечни науки и тогаш ќе ја изгубам како колешка бидејќи ќе замине да работи во друго училиште: уште една промена за која се напрегам да не размислувам.

„Добро утро, Џој“, вели таа додека погледнува нагоре од купот документи пред неа.

„Е, Реј, како е Пол со настињката?“

„Поарен е, фала“.

Ја оставам чантата зад пултот и го почнувам работниот ден.

Први на ред се компјутерите. Одам од еден до друг и ги вклучувам за учениците, а потоа ги заменувам вчерашните весници со денешни. Во следните шест часа, со Рејла работиме една до друга - го проверуваме каталошкиот систем, генерираме известувања за доцнење со враќањето книги, обработуваме нови книги, прередуваме полица. Кога имаме среќа, ни доаѓа ученик и бара помош, но денес во оваа доба на интернетот, учениците

сè повеќе можат да истражуваат што им треба за на училиште и од дома. А денес, се разбира, на овој последен училиштен ден пред зимскиот распуст, во библиотеката е тивко како во гробница.

И, тоа е уште една работа за која се напрегам да не размислувам: распустот. Што ли ќе правам во тие две и пол слободни седмици?

Порано, едвај чекав да дојде тоа слободно време. Делумно и тоа ми беше причината поради која станав училиштен библиотекар. Пред петнаесет години, додека студирав, замислував како, во седмиците кога ќе сум слободна од работа, ќе патувам на многу егзотични места.

„Џој, добра си?“

Толку се занесов во сеќавањата за минатото што ми треба секунда за да сфатам дека Рејла ми се обраќа мене. Сум застанала среде библиотеката и в рака држам излижан и оштетен примерок од *Госпоѓа Бовари*.

Свони свончето: сидовите како да вибрираат од звукот на отворање врати, од детска смеа, од чекори по ходникот.

Официјално почна зимскиот распуст.

„Ти треба да те префрлам до забавата?“ прашува Рејла додека ми приоѓа.

„Забавата?“ вела, небаре сум се замислила токму за тоа. „Не, фала ти“.

„Нема да одиш, нели?“

Рејла отсекогаш умее да го прави токму ова: со само еден поглед ми ја пробива одбраната.

„Не одам“.

„Но...“

„Реј, не одам годинава“.

Рејла воздивнува. „Тогаш, што ќе правиш вечерва?“

И двете знаеме дека првата вечер од зимскиов одмор е посебна. Лани, исто во петокот навечер, со Стејси

се најдовме на вечера и потоа отидовме во трговскиот каде мака мачев да му најдам совршен подарок на Том за Божиќ.

Испадна дека совршен подарок му била сестра ми.

Токму вакви сеќавања се трудам да избегнувам, но како азбест се: невидливи, а смртоносни. Ти треба специјална опрема за да се ослободиш од нив.

Рејла ме допира по раката. „Накити ли елка?“

Одмавнувам со главата.

„Можам да ти помогнам ако сакаш“.

„Не, фала, морам сама да ја накитам“.

„А, ќе ја накитиш ли?“

Ќе се загледувам во љубезните сиви очи, изненадувачки лесно ми доаѓа да ѝ се насмевнам. „Да, ќе ја накитам“.

Ме фаќа под рака и заедно излегуваме од тивката библиотека, па во преполните и бучни ходници на средното училиште. Децата околу нас се смеат, весело разговараат и си прават „да пукне“.

Рејла ме испраќа до мојот автомобил на паркингот. Таму застанува и ме погледнува. „Мразам што ќе те оставам сама за празниците. Можеби треба со Пол да го откажеме патувањето во Минесота, ако не“.

„Како да не, не може: уживај си со семејството, добро ќе ми биде“.

„Ти и Стејси...“

„Немој“, остро ѝ велам, а потоа шепотам. „Те молам“.

„Ќе раскинат со Том, ќе видиш. Ќе се вразуми веќе таа“.

Веќе и не знам колку пати Рејла ми го има кажано ова, а и колку пати сум си го кажала и јас.

„А, да отпатуваш на некое од оние места за кои мечтаеш, на пример во Макчу Пикчу или во Лондон?“

„Можеби и ќе отпатувам“, велам. Така секогаш велам. И двете ја знаеме вистината: страв ми е да одам сама.

Рејла ме тапка по рака и ме бакнува в образ. „Па, Џој, тогаш се гледаме во јануари“.

„Среќен Божиќ, Рејла“.

„И тебе“.

Ја гледам како влегува во нејзиниот автомобил и заминува. Конечно седнувам во мојот автомобил и само седам зад воланот, загледана низ предното стакло. Кога го стартувам моторот, се вклучува и радиото: инструментална изведба на „Сјајот на полноќ“, а која веднаш ме потсетува на подобри времиња од претходните години.

Мајка ми многу ја сакаше песнава.

Рејла има право. Време ми е да се нафатам на Божиќов. Нема повеќе одлагање. Нема да ги преживеам празниците со смешкање и со преправање. Веќе треба да се пуштам во овој мој живот како самица.

На патот кој излегува од паркингот на средното училиште, колите се во колона браник до браник, децата се довикнуваат низ отворени прозорци, но кога стигнувам до улицата Алмонд, веќе нема возила.

На Петтата улица, вратам лево и се паркирам на паркингот до бензинската на „Чеврон“ каде „Скаут труп #104“ поставиле плац за нивната овогодишна продажба на елки. Олку доцна во петок попладне, веднаш гледам дека останало само уште малку од нивната роба и дека, искрено, на преостанатите елки има повеќе кафеави одошто зелени гранки. Во овој дел од Калифорнија, елките бргу венеат, а јас чекав и предолго, па не треба да ме изненадува што не избрав од најдобрите.

Талкам низ лажната шума на аголот меѓу Петтата и Алмонд, повремено им кимам со главата на некои пријатели и туѓинци, се напрегам да се преправам дека ја бирам совршената елка како за мене. А всушност, се трудам да не загледам повнимателно ниедна. Најпосле, не можам повеќе да поднесам. Ја избирам првата елка од моја лева страна, замолувам едно дете да ми помогне и посегнувам во паричникот.

Финото момче на кое му ги давам парите ми дава сметка и едно влажно марамче.

Плачам. Ма, суџер.

Додека да ми ја прицврстат елката за автомобилот, веќе сум за никаде. Шмркам, плачам и треперам.

Сè уште сум надвор од форма кога сопирам пред банкоматот иако, за среќа, наоколу нема сведоци на мојава раскашавена мака. Импулсивно повлекувам две-сте и педесет долари. Ако веќе китам елка, ќе ми требаат нови украси. Не можам да ги поднесам украсите кои ги собирав додека бев мажена. Исто така, имам намера да си купам лудница божиќен подарок кој ќе го отворам утрината на Божиќ.

Би требало да ме расположи помислата дека ќе трошам пари за себе; ние, средношколските библиотекари не го правиме тоа често.

Така барем си велам кога вртам и влегувам во моето маало.

Мадрона Лејн е убаво име за убава улица во не толку убаво предградие од Бејкерсфилд. Отсекогаш сум мислела колку е добра иронијата да живееш на улица наречена според дрво кое не расте овде; особено ако се знае дека градежниците своевремено го посекле секое можно зеленило кое се осмелило да никне во блоков.

Кога со сопругот за првпат ја здогледавме куќава, беше изветвена и запуштена, единствената куќа на оваа слепа уличка на која ѝ требаше косење на тревникот, како и боење на оградата.

Агентката за недвижности го прогласи сето ова за можности кои се отвораат пред млада двојка како нас. „Претходните сопственици“, ми прошепоте додека прескокнував една дупка на подот во бањата, „минале низ ужасен развод, оригинал како од филмот *Војна на розише*“.

Тогаш сите гласно се изнасмеавме на таа забелешка но, се разбира, испадна дека не било толку смешно.

Речиси стигнувам до куќата кога ја здогледувам Стејси како сама стои на природната патека.

Нагазувам врз сопирачките, значи сопирам во место.

Се џариме една во друга низ предното стакло. Почнува да плаче во мигот кога ме здогледува. Ми треба секој атом сила да се воздржам и да не почнам да плачам и јас.

Дошла за да ти каже дека со Том е завршено. Тој момент го чекав, но сега кога дојде моментот, не знам што да правам. Меѓу Стејси и мене не може да има никаква иднина ако пред тоа не се случи простување, но како да ѝ простам на сестра која спиела со мојот маж?

Повторно давам гас и се паркирам на природната патека. Потоа, излегувам од автомобилот.

Стејси уште стои на истото место, ме гледа, ја стиска скијачката јакна поцврсто околу телото. На образите ѝ светкаат солзи.

Првпат се гледаме откако почна овој кошмар и, наместо бес, неочекувано чувствувам копнеж. Си спомнувам на десетина нешта во врска со неа, во врска со нас, како она наше славно семејно патување низ пустинските сојузни држави. На пеколот во минибусот „фолксваген“ додека мајка ми пееше песни од Хелен Реди колку што ја држеше гласот и пушеше цигара, за цигара.

Полека ѝ приоѓам. Како и секогаш, кога ја гледам мојата помлада сестра, како самата да се гледам во огледало. Ирски близначки; така нè викаше нашата мајка. Меѓу нас разликата е помалку од дванаесет месеци и имаме иста кадрава, бакарно-црвена коса, иста бледа кожа со пегѝ, исти сини очи. Не е ни чуди што Том се занесол по нејзе; таа е моја помлада, насмевната верзија.

Зачекорува кон мене и почнува да ми зборува нешто.

Го найушћам.

Во следниот момент, сфаќам дека не ми го кажала тоа. „Што?“ вела, се муртам додека зачекорувам наназад.

„Не можеме вака да продолжиме“, вели таа. „Не сега. Божиќ е“.

Некако, како некој да ме превртел наопаку на глава, збунета сум. „Треба да ти простам затоа што е Божиќ?“

„Знам дека нема да ми простиш, но меѓу тебе и Том и онака беше завршено, и...“

„Имавме проблеми со него...“ Дури и не знам како да ја завршам реченицава, што да речам. Ништо од ова не ми е како што треба.

Стејси ја гризнува долната усна - откако ја знам така прави кога е нервозна - и, ми подава дебело бело парче хартија. Веднаш знам што е она.

Покана за свадба. Благословениот настан е закажан за шести јуни.

Како некој да ми удрил бокс во вилицата. „М-ме зафркаваш, нели? Треба да му раскинуваш... а, не да се мажиш за него“.

Стејси полека ја откопчува јакната. Облечена е празнично, во црвени кадифени панталони и во бела плетена блуза, на која напред со светкав конец е извезен ирвасот Рудолф. „Бремена сум“, вели, при што си го допира стомакот кој ѝ е порамен од мојот.

И, еве го, најпосле, она нешто, она кое не можам да го поднесам, откако со месеци се преправам дека кај мене е сè во ред. Претходно, пет години сонував да родам дете; го преколнував Том да основаме наше семејство. Но, тој никогаш не беше „подготвен“. Сега знам и зошто. До мене било. Не сакал да има дете со мене.

Стејси сега плаче уште посилено. „Извини, Џој. Знаам колку многу сакаш твое дете“.

Ми доаѓа да ѝ се развикам, да врескам од болка, можеби дури и да ја удрам еднаш, но како да не можам да дишам.

Солзи ми го заматуваат видот; и тоа, не обични солзи. Всушност, солзи кои болат.

Не ми се верува дека ми го сторила ова. Мене, на двете. Како дојдовме до ова, ние две кои како девојчиња бевме толку блиски?

„Никогаш не сум сакала да те повредам...“

Не можам повеќе да ја слушам. Уште еден ваков удар од нејзе и ми е страв дека ќе паднам на колена, ете токму овде на мојата природна патека, а изминатава година секој ден со сите сили се напрегав само да стојам, да не паднам. Се вртам од сестра ми и се стрчувам кон мојот автомобил. Од далеку ја слушам дека вика, ме довикнува, но не ми е гајле. Нејзините зборови некако се издолжени, растегнати на бесмислени звуци и слогови, ништо ми нема смисла.

Влетувам во мојата кола, го стартувам моторот и најбрзо што можам излегувам во „рикверц“, на празната улица.

Немам поим каде одам, и не ми е гајле. Важно ми е само да ставам што е можно поголемо растојание меѓу себе и онаа покана за свадба фрлена на природната патека, меѓу себе и бебето кое расте во утробата на сестра ми.

Пред себе здогледувам излез од автопатот за кон аеродромот, и ми доаѓа сосема природно да се исклучам. Ова можеби е и некој судбински знак. Се паркирам и влегувам во терминалот.

Терминалот е мал, но преполн овој петок. Има многу луѓе кои очигледно посакуваат да постават долги далечини меѓу ова овде и она онде место во нивните животи за време на празниците.

Погледнувам нагоре, кон семафорот за поаѓања.

Хоуї.¹

Затреперувам од глава до петици: оној збор изгледа како толку да не му е местото онде втиснат меѓу имињата на други „обични“ градови како Спокејн и Портланд.

1 Ноур (анг.) надеж. Името на главниот женски лик, Џој (Joy), како именка на англиски значи „радост“ (заб. на прев.)

Трепнувам и повторно се загледувам, за случај малку да сум споулавела и да сум си замислила такво нешто.

Останува името на семафорот: Хоуџ. Како што се чини, се наоѓа во Британска Колумбија. Во Канада.

Пред тој шалтер нема редица. Полека приоѓам, сè уште некако се надевам дека ќе се разбудам, но кога стигнувам до пултот, вработената ме погледнува и вели: „Повелете?“

„Летот за Хоуп... има ли останато слободно место?“

Вработената се мурти. „Чартер-лет е тоа, само момент“. Се загледува во екранот пред себе, со ноктите штрака преку тастатурата. „Има слободни места, но целиот лет е закупен групно“. Се развртува, здогледува еден крупен маж облечен во маскирна униформа. „Разговарајте со оној човек“.

Е сега, не сум баш од тие жени кои опуштено ќе пријдат на група непознати мажи, особено ако конкретниве мажи изгледаат како пејачон Бурл Ајвс кој тргнал во лов на крупен дивеч - ама па, сега не ми е времето за претпазливост. Очајна сум. Ако останам уште една секунда во гратчево, ќе се распаднам. Многу е веројатно дека Стејси сè уште ми стои на приодната патека и ме чека да се вратам, за да „поразговараме“. Ја пикам чантата под рака и му приоѓам.

„Се извинувам“, му велеам додека (без многу успех) се трудам да се насмевам. „За Хоуп?“

Широко се насмегнува. „Таму горе нема многу работи, мислам, како за градска девојка“.

„Понекогаш е доволно просто да се тргнеш малку“.

„Ич не кажувајте, знам како е. Па, имаме едно слободно место, ако сакате. Да речеме, за сто долари? Но, не можам да ви ветам повратен лет. Ние тука импровизираме на лице место“.

„И јас“. Обично на ова би се насмеала, мислам, колку е далеку од вистината, но во моментов го чувствувам како

нешто исправно. Освен тоа, дури и не сум сигурна дека ќе сакам да се враќам. Којзнае? Ова е скинато дупче во ткаенината на мојот секојдневен живот: само треба да се спровнам низ него. И плус, ги носам со себе божиќните пари. „Ми треба ли пасош?“

„Не, само возачката“.

Можам да заминам одовде, во Сиетл набрзина да паузирам за да преседнам на друг авион, да го покажам документот за лична идентификација, да мидам низ царинската проверка и до полноќ да стигнам во Хоуп. Да заминам од родената земја одлучувам побрзо одошто одлучувам кое пакувано месо ќе го купам од локалниот маркет.

Брзо го вадам паричникот и ги бројам парите. „Да, сакам“.